

"Sidste ord er ikke sagt"

Af Thomas Mathiesen

Medio februar udkommer den norske sociolog Thomas Mathiesens bog om Schengensamarbejdet. En overvågningsgyser om bl.a. et computerbaseret politisamarbejde med en database indeholdende 9.7 mio. oplysninger. Og det var i maj 2000.

I 1985 enedes Tyskland, Frankrig og Benelux-landene om en principaftale i den lille by Schengen i Luxembourg. Principaftalen gik ud på at ophæve grænsekontrollen mellem landene, styrke kontrollen ved landenes fælles ydergrænser og styrke politisamarbejdet indenfor ydergrænserne. I 1990 indgik de samme lande en ny aftale, kaldet Schengenkonventionen, som var en gennemførselsaftale for 1985-aftalen. Efterhånden sluttede flere EU-lande sig til konventionen, således at tallet i alt blev ti lande, og allerede den 26. marts 1995 trådte samarbejdet i kraft for syv af landene.

De nordiske EU-lande, Danmark, Sverige og Finland, undertegnede aftalen den 19. december 1996, og den blev siden ratificeret. I Lov nr. 418 af 10. juni 1997 vedtog Danmark tiltrædelse af Schengenkonventionen.

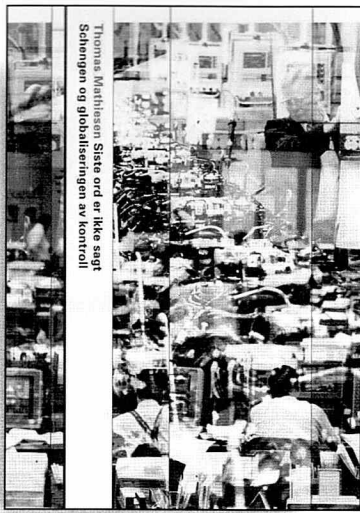
De nordiske lande udenfor EU, Norge og Island, undertegnede, ligeledes den 19. december 1996, en samarbejdsaftale med Schengen, som senere blev ratificeret og indarbejdet i henholdsvis norsk og islandsk lovgivning.

Oprindelig var Schengensamarbejdet et mellemstatsligt samarbejde udenfor EU, men på topmødet i EU i Amsterdam 1997 blev det vedtaget at inkorporere Schengen i EU-strukturen. De udenforstående lande Norge og Island forhandlede og ratificerede således en ny samarbejdsaftale, og med delvis undtagelse af Storbritannien og Irland dækker Schengensamarbejdet i dag alle EU-lande samt de to nordiske lande, som står udenfor EU. I Norden sker iværksættelsen i 2001.

Min bog handler om kernen i Schengensamarbejdet: Et kæmpe computerbaseret politisamarbejde (Schengen Information System, SIS), med en enorm database beliggende i Strassbourg, som pr. 25. maj 2000 indeholdt 9,7 millioner oplysninger om hundredtusindvis af mennesker og millioner af genstande. Samarbejdet er uden sidestykke i europæisk historie. Det muliggør udstrakt overvågning af samfundsmedlemmerne og repræsenterer derfor en permanent og dybt alvorlig trussel mod den personlige rets- og datasikkerhed.

Truslen mod retssikkerheden erkendes endda af Schengen selv: I sin årsberetning 1999/2000 udtalte systemets kontrolorgan, Joint Supervisory Authority (JSA, på fransk ACC), at "helt siden konventionen blev iværksat den 26. marts 1995 har det været en kamp op ad bakke for JSA at få sin kompetence og uafhængighed anerkendt af de besluttende organer i Schengen." Et eksempel: På baggrund af en alvorlig data-lækage i december 1997 svarede den ansvarlige komité i november 1999 bl.a. følgende på en kritisk henvendelse fra JSA, som – set i lyset af det bureaukratiske sprogbrug – må siges at være en total afvisning af kritikken:

"Nogle af [JSAs] forslag er temmelig upraktiske ... Idet SIS udgør en politimæssig database til dagligt brug, ...bør datasikkerhedshensyn ikke føre til uforholdsmæssige begrænsninger i anvendelsen af SIS-data. ... I nogle stater er det ikke teknisk og organisationsmæssigt muligt at begrunde hver enkelt forespørgsel om oplysninger i SIS på

Thomas Mathiesen. Sidste ord er ikke sagt
Schengen og globaliseringen af kontrol

Thomas Mathiesen

SIDSTE ORD ER IKKE SAGT

– Schengen og globaliseringen af kontrol

114 sider, uds. pris kr. 98,- i.m.

Forlaget politisk revy

grund af det meget høje antal af den slags forespørgsler (for eksempel over 5,4 millioner om måneden i Tyskland) ... Det forudsættes, at politifolk i bund og grund handler lovligt under udførelsen af deres pligter.”

Kontrolorganet har langt hen ad vejen ingen reel magt. Men Schengen er kun begyndelsen på en globalisering af overvågningen. I Europa er der i dag ved at vokse en række andre systemer frem med lignende funktioner – Europol, Eurodac, overvågning af telekommunikation osv. Europol kører allerede på skinner: Samarbejdet var køreklart den 1. juli 1999, og Danmark implementerede Europolkonventionen i Lov nr. 415 af 10. juni 1997, med ikrafttrædelse den 1. juli 1999. I skrivende stund er Norge ved at forhandle om en samarbejdsaftale. Europolis tre datasystemer, et informations-system, et system for analyseregistrering og et indekssystem, ventes at være startklare i 2001 og muliggør bl.a. registrering af højst sensitive oplysninger (som politiske meninger og seksuel adfærd). Og der åbnes for samarbejde med stater udenfor Europa. De andre systemer, som behandles i bogen, følger efter, og rækker også meget længere end Europa: Aflytning af telekommunikation, som er under planlægning (og som er blevet afsløret i de såkaldte “Enfopol-dokumenter”), har deres oprindelse i et halvhemmeligt samarbejde mellem EU og FBI, og vil således kunne blive verdensomspændende.

De sidste nyheder om aflytningens om-

fang er afsløringen i december 2000 af et hemmeligt dokument fra Det nationale politietterretningsvæsen i England (NCIS, National Criminal Intelligence Service), der går ind for en ny lovgivning, som gør det muligt at registrere alle telefonsamtaler, alle e-mails osv. i landet og at opbevare denne information i op til syv år i en database til eventuel senere brug, også multilateralt. Nødvendigheden af en sådan ny lov er udsprunget af diskussioner i G8-gruppen om højteknologisk kriminalitet. Forslaget har imidlertid mødt modstand blandt politikere og andre, men det viser, hvad vej udviklingen går.

Kort sagt, vi står overfor udviklingen af en så omfattende overvågning, at vi næsten ikke har fantasi til at forestille os det. Det som gør sagen endnu farligere, er at debatten om udviklingen har været ikke-eksisterende i alle de nordiske lande.

Men det sidste ord er ikke sagt. Vi befinder os på kanten af en situation, hvor det alt for kendte udtryk “Big brother is watching” får ny betydning. Min bog er skrevet i et forsøg på at gøre os følsomme overfor dette, på at inspirere til handling imod det, og for at undgå, at de blankpolerede forarbejder og andre offentlige dokumenter, som skjuler de prekære spørgsmål under gulvtæppet, får det sidste ord.

Artiklen er stort set identisk med forfatterens nyskrevne forord til den danske udgave af “Sidste ord er ikke sagt”.

Læs også Social Kritik 22/23 1992 om “Europol”.